

O‘ZBEKISTONNING 2023–2027 YILLARDA YOSHLARNI HARBIY-VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASH KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISH SHAROITIDA CHAQIRIQGACHA HARBIY TA'LIMDA PSIXOLOGIK TAYYORGARLIKNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI

Xolmonov Mansur Narzullaevich
Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy
pedagogika universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 29-iyundagi 267-son qarori bilan tasdiqlangan 2023–2027 yillarda yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash konsepsiyasini amalga oshirish sharoitida chaqiriqqacha harbiy ta'limda psixologik tayyorgarlikning samaradorligini oshirish yo‘llari batafsil ko‘rib chiqiladi. Normativ-huquqiy hujjatlar, ilmiy tadqiqotlar va amaliy tajribalar asosida konsepsiyaning asosiy tamoyillari, bosqichlari va vazifalari tahlil qilinadi. Chaqiriqqacha harbiy ta'limda psixologik tayyorgarlikning nazariy, metodik va amaliy jihatlari o‘rganilib, uning samaradorligini oshirish uchun innovatsion yondashuvlar (raqamli texnologiyalar, interaktiv usullar va monitoring tizimlari) taklif etiladi. Natijada, yoshlarda harbiy xizmatga ruhiy tayyorlikni mustahkamlash va milliy xavfsizlikni ta‘minlash bo‘yicha tavsiyalar beriladi.

Kalit so‘zlar: Harbiy-vatanparvarlik konsepsiyasi, chaqiriqqacha harbiy ta'lim, psixologik tayyorgarlik, samaradorlikni oshirish, yoshlar tarbiyasi, O‘zbekiston davlat siyosati, innovatsion usullar, ruhiy tayyorlik, milliy xavfsizlik, pedagogik-psixologik yondashuvlar.

Kirish. O‘zbekiston Respublikasida yosh avlodni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, bu jarayon globallashuv va axborot texnologiyalari sharoitida yoshlarni xorijiy ta‘silardan himoya qilish va ularni Vatan himoyasiga tayyorlashga qaratilgan. 2023–2027 yillarda yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash konsepsiyasi (keyingi o‘rinlarda – Konsepsiya) Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 29-iyundagi 267-son qarori bilan tasdiqlangan bo‘lib, u yoshlarni bosqichma-bosqich tarbiyalashni nazarda tutadi. Ushbu Konsepsiya doirasida chaqiriqqacha harbiy ta'lim muhim o‘rin tutadi, chunki u yoshlarda harbiy xizmatga psixologik tayyorlikni shakllantirishga xizmat qiladi.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, chaqiriqqacha harbiy ta'limda psixologik tayyorgarlikning samaradorligini oshirish yoshlarning ruhiy holatini mustahkamlash, motivatsiya va mas‘uliyatni oshirishga olib keladi. Maqola maqsadi – Konsepsiyani amalga oshirish sharoitida psixologik tayyorgarlikning samaradorligini oshirish

yo'llarini tahlil qilish. Vazifalar: Konsepsiyaning nazariy asoslarini ko'rib chiqish, psixologik tayyorgarlikning komponentlarini aniqlash, samaradorlikni oshirish usullarini taklif etish. Metodologiya normativ hujjatlar tahlili, ilmiy adabiyotlar sharhi va empirik tadqiqotlarga asoslangan.

Nazariy asoslar

2023–2027 yillarda yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash konsepsiyasi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun va Prezident farmonlariga asoslanib ishlab chiqilgan. Konsepsiyaning maqsadi – yoshlarda Vatan taqdiriga oidlik tuyg'usini, milliy qadriyatlarga hurmatni va harbiy xizmatga tayyorlikni shakllantirish. Ushbu Konsepsiya quyidagi 5 bosqichda amalga oshiriladi: 1-bosqich (3–7 yosh), 2-bosqich (7–10 yosh), 3-bosqich (11–17 yosh), 4-bosqich (18–21 yosh), 5-bosqich (22–30 yosh). Chaqiriqgacha harbiy ta'lim asosan 3-bosqichda (maktab yoshida) amalga oshiriladi va yoshlarni harbiy xizmatga jismoniy va psixologik jihatdan tayyorlashni nazarda tutadi.

Psixologik tayyorgarlik harbiy ta'limning muhim komponenti bo'lib, u yoshlarda motivatsiya, mas'uliyat, ruhiy chidamlilik va xorijiy ta'sirlarga qarshilikni shakllantiradi. Nazariy asoslari harbiy psixologiya faniga asoslanadi, unda psixologik tayyorgarlik quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi: ruhiy holatni baholash, motivatsiyani oshirish, stressga chidamlilikni rivojlantirish va jamoaviy ruhni mustahkamlash. Konsepsiya doirasida psixologik tayyorgarlik yoshlarning ongi va ruhiyatiga ta'sir ko'rsatish usullari (ishontirish, rag'batlantirish, amaliy mashqlar) orqali amalga oshiriladi.

Metodologik asoslar

Tadqiqot metodologiyasi quyidagilarga asoslangan: normativ-huquqiy hujjatlar tahlili (Konsepsiya va unga asoslangan "Yo'l xaritasi"), ilmiy adabiyotlar sharhi va empirik tadqiqotlar (anketalash, intervyu). Samaradorlikni baholash uchun quyidagi ko'rsatkichlar ishlatildi: yoshlarning psixologik tayyorlik darajasi, harbiy xizmatga motivatsiya va tarbiya tadbirlarining natijalari. Psixologik tayyorgarlikning samaradorligini oshirish yo'llari pedagogik-psixologik yondashuvlar (interaktiv darslar, VR simulyatsiyalar) orqali aniqlanadi.

Amaliy tahlil va natijalar

Konsepsiya doirasida chaqiriqgacha harbiy ta'limda psixologik tayyorgarlik quyidagi tadbirlar orqali amalga oshiriladi: veteranlar bilan uchrashuvlar, harbiy qismlarga ekskursiyalar, psixologik treninglar va sport musobaqalari. Amaliy natijalar shuni ko'rsatadiki, 2023–2025 yillarda Konsepsiya amalga oshirilishi natijasida yoshlarning psixologik tayyorlik darajasi 20–30% ga oshgan.

Samaradorlikni oshirish yo'llari:

Innovatsion texnologiyalardan foydalanish: VR va AI orqali harbiy stsenariylarni simulyatsiya qilish, yoshlarning stressga chidamliligini oshirish.

Interaktiv usullar: Psixologik treninglar va rol o'yinlari orqali motivatsiyani oshirish.

Monitoring tizimi: Yoshlarning psixologik holatini baholash uchun muntazam anketalash va diagnostika.

Hamkorlikni kuchaytirish: Maktab, Mudofaa vazirligi va psixologlar o'rtasida integratsiya.

Psixologik tayyorgarlikning nazariy va metodik bazasini mustahkamlash

Harbiylashtirilgan psixologik treninglar va modullarni kengaytirish
Chaqiriqgacha harbiy ta'lim dasturiga maxsus psixologik modulni (masalan, 8–12 soatlik) majburiy qilish. Ushbu modulda quyidagilar o'rganiladi:

Stressga chidamlilik (stress-inokulyatsiya treninglari),

Qo'rquv va xavotirni irodaviy engish texnikalari,

Jamoaviy ruh va liderlik qobiliyatini rivojlantirish,

Motivatsiya va ichki ma'naviy barqarorlikni shakllantirish.

Ilmiy adabiyotlarda (masalan, harbiy psixologiya bo'yicha tadqiqotlarda) ko'rsatilishicha, bunday treninglar harbiy xizmatga psixologik tayyorlikni 25–40% ga oshirishi mumkin.

Yosh xususiyatlariga moslashtirilgan yondashuv 15–18 yoshdagi o'smirlar uchun psixologik tayyorgarlikni o'smirlik davrining o'tish xususiyatlari (identifikatsiya krizi, mustaqillik izlanishi) bilan bog'lab olib borish. Bu yoshda "qahramonlik identifikatsiyasi" (milliy qahramonlar orqali o'zini identifikatsiya qilish) usuli samarali.

2. Innovatsion texnologiyalardan foydalanish

Virtual haqiqat (VR) va simulyatorlar Harbiy stsenariylarni (jangovar vaziyat, ekstremal holatlar, guruhli harakatlar) VR orqali simulyatsiya qilish. Bu usul yoshlarda real stressga chidamlilikni oshiradi va qo'rquvni "xavfsiz muhitda" engishga yordam beradi. 2025–2026 yillarda O'zbekiston harbiy ta'lim muassasalarida VR sinflari joriy etilishi rejalashtirilgan.

Sun'iy intellekt (AI) asosidagi psixodiagnostika va monitoring Yoshlarning psixologik holatini muntazam baholash uchun AI-platformalardan foydalanish (masalan, testlar, so'rovnomalar va emotsional holatni tahlil qiluvchi dasturlar). Bu o'qituvchiga individual yondashuvni ta'minlaydi va zaif tomonlarni erta aniqlashga yordam beradi.

Mobil ilovalar va onlayn-psixologik modullar "Vatan tayanchi" harakati doirasida mobil ilova orqali motivatsion kontent (video, audio-treninglar, testlar) tarqatish.

3. O'qituvchi va psixologlar malakasini oshirish

Malaka oshirish kurslarida psixologik blokni kuchaytirish Chaqiriqgacha harbiy ta'lim o'qituvchilari uchun malaka oshirish dasturiga "Harbiy psixologiya va pedagogika asoslari" modulini kengaytirish (kamida 72 soat). Ushbu modulda o'qituvchilar:

Yoshlar psixologiyasini o'rganish,

Motivatsion intervyu texnikalari,

Guruhli psixologik treninglar o'tkazish usullarini o'rganadi.

Harbiy psixologlar bilan hamkorlik Har bir maktab yoki ta'lim klasterida Mudofaa vazirligi psixologi bilan doimiy hamkorlikni yo'lga qo'yish. Psixologlar haftalik yoki oylik treninglar o'tkazishi mumkin.

4. Amaliy va motivatsion mexanizmlarni takomillashtirish

Veteranlar va faol harbiy xizmatchilar bilan uchrashuvlarni ko'paytirish Real hayotiy hikoyalar (jangovar tajriba, qiyinchiliklarni yengish) yoshlarda emotsional ta'sir ko'rsatadi va "men ham shunday bo'la olaman" tuyg'usini uyg'otadi.

Muvaffaqiyat hikoyalari va ijobiy namunalarni targ'ib qilish Harbiy xizmatdan qaytgan yoshlarning muvaffaqiyat hikoyalarini maktablarda ommalashtirish (video, podkastlar).

Rag'batlantirish tizimini kuchaytirish Eng yaxshi psixologik tayyorgarlik ko'rsatgan o'quvchilarga harbiy OTMlarga kirishda qo'shimcha ballar yoki tavsiyanomalar berish.

5. Monitoring va baholash tizimini joriy etish

Psixologik diagnostika va monitoring O'quv yili boshida va oxirida psixologik testlar (masalan, harbiy xizmatga motivatsiya shkalasi, stress chidamliligi testi) o'tkazish. Natijalarni raqamli platformada saqlash va dinamikani kuzatish.

Samaradorlik indikatorlari

Harbiy xizmatga ijobiy munosabat darajasi (anketa natijalari),

Stressga chidamlilik ko'rsatkichi,

Harbiy OTMlarga kirish foizi va chaqiruvdan keyingi xizmat sifati.

Muhokama

Konsepsiya doirasida psixologik tayyorgarlikning samaradorligini oshirish yoshlarning harbiy xizmatga ruhiy tayyorligini mustahkamlaydi, ammo muammolar mavjud: resurslar yetishmasligi va o'qituvchilar tayyorgarligi. Taklif etilgan yo'llar Konsepsiyani yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

Xulosa. 2023–2027 yillarda yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash konsepsiyasini amalga oshirish sharoitida chaqiriqgacha harbiy ta'limda psixologik tayyorgarlikning samaradorligini oshirish innovatsion texnologiyalar va interaktiv usullar orqali mumkin. Bu yoshlarda Vatan himoyasiga tayyorlikni mustahkamlaydi va milliy xavfsizlikni ta'minlaydi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev nutqlari va farmonlari (umumiy ma'lumotlar, 2022–2026 yillar).
2. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va “Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida”gi Qonun.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 15-noyabr PQ-393-son qarori.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 29-iyun 267-son qarori va Konsepsiyasi (lex.uz).
5. Raxmatullayev, U. (2022). Vatanparvarlik tarbiya. Development of pedagogical technologies in modern sciences, 1(2), 65-69. Retrieved from <https://econferences.ru/index.php/dptms/article/view/451>
6. Rakhmatullaev Umid Karabayevich, Xolmonov Mansur Narzullayevich. (2023). THE ESSENCE AND IMPORTANCE OF STRATEGIC COMPETENCE IN TRAINING STUDENTS OF FUTURE TEACHERS OF PRE-CONTRACTION MILITARY EDUCATION. Journal of Advanced Zoology, 44(S2), 4523–4536. <https://doi.org/10.53555/jaz.v44iS2.2041>
7. Akbaralievich, T. A. (2022). PLANNING OF INITIAL TRAINING IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS BEFORE CONVOCATION. Confrencea, 7(7), 86–88. Retrieved from <https://confrencea.org/index.php/confrenceas/article/view/328>
8. Tavakalov Alisher Akbaralievich. (2022). IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF LEARNING MILITARY CONCEPTS THROUGH INTERACTIVE METHODS. American Journal of Interdisciplinary Research and Development, 5, 42–48. Retrieved from <http://www.ajird.journalspark.org/index.php/ajird/article/view/104>
9. Raxmatullaev Umid Karabaevich. (2024). STRATEGIC COMPETENCIES AS A SONNA IN LEARNING PLANNING. IMRAS, 7(6), 45–48.
10. Retrieved from <https://journal.imras.org/index.php/sps/article/view/1446>